

Thomas Riise Segelcke.

Født den 2. Maj 1831, død den 12. November 1902.

I.

Mellem Professor Segelckes mange Optegnelser findes et »Udkast til Talen, holdt d. 2. Maj 1901«. Heri hedder det: »Blandt de mange Æresbevisninger, der blev mig til Del paa min 70-aarige Fødselsdag d. 2. Maj, var der ingen, alle andre ufortalt, der glædede mig saa meget som Meddelelsen om, at »Dansk Mejeristforening« og »De samvirkende Mejeriforeninger« havde vedtaget at lade præge og overrække mig en Guldmedaille som et Tegn paa Foreningernes Anerkendelse af min Virksomhed, og det ikke blot fordi denne Udmærkelse nu en Gang hører til de sjældne, men ogsaa fordi den umiddelbart tog Sigte paa mit Livs Hovedgerning, min Virksomhed for den

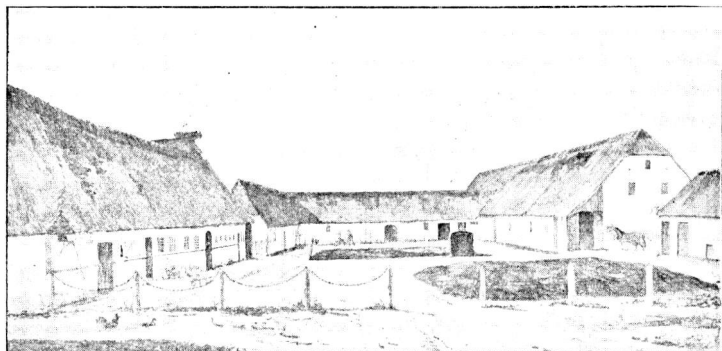
danske Mejeridriffts Fremme, og den kom fra Kredse, der bedre end alle andre var i Stand til at bedømme samme.«

I disse Linier har Segelcke selv fremhævet, hvad han ansaa for sit Livs Hovedgerning, og det vil ogsaa fra alle Sider erkendes, at han i fuld Betydning har været Banebryder for Udviklingen i vort Mejeribrug; ingen har paa langt nær havt en saa indgribende Betydning for Udviklingen af denne Side af vort Landbrug som Thomas Riise Segelcke. Det vil derfor sikkert ogsaa af alle, som har lidt Forstaaelse af, hvad dette vil sige, føles ikke alene som en Pligt, men tillige som en Trang, at være med til at hædre denne Mands Minde gennem et Eftermæle, der saa fuldt som muligt kunde svare til hans betydningsfulde Gerning. Endskønt et saadant Eftermæle ikke lader sig skabe ved Pen og Blæk, maa det dog haabes, at de følgende Linier mulig kunde som et Bidrag i denne Retning.

Thomas Riise Segelcke er født d. 2. Maj 1831 paa Hovedgaarden Kærsgaard, $1\frac{1}{4}$ Mil nordvest for Hjørring. Faderen, Proprietær Eiler Hagerup Bornemann Segelcke, født d. 13. Juni 1792, var en Præstesøn fra Vrensted ved Børglumkloster, men Slægten stammede paa Fæderne-side fra Norge, idet Prof. Segelckes Farfader, Axel Rosenkrantz Segelcke, var født paa Sandviggaard i Hardanger. Moderen, Ane Kirstine Bønnelycke, var født d. 25. November 1796 og var en Datter af Tobaksfabrikant Peder Bønnelycke i Aalborg.

Segelckes Fader, som var oplært til Handelen, drev i nogle Aar i Vrensted (ved Løkken) Handel paa Norge, men opgav denne i 1821 og købte Kærsgaard, hvis Ejer i Lighed med saa mange af hans Standsfæller var bukket under i Landbrugskrisen. Der maatte i den første Tid iagttages en Økonomi, som Nutiden knap kan danne

sig en Forestilling om. Men efterhaanden lykkedes det dog at faa Gaarden forsynet med nye Bygninger; Agermarken blev mærglet og forbedret i andre Retninger, Mælkeridrift blev indført, Besætningen forøget til 60 Køer og 60 Stude samt Ungkvæg. Den Del af Jorderne, der hidtil ikke havde været under Plov, blev opdyrket; dette gjaldt ogsaa en fraliggende Hedelod, hvor der tillige opførtes en Afbyggergaard. — Fra Hjemmet i Vrensted Præstegaard havde Segelckes Fader medbragt Lyst til Læsning. Derfor fandt »Landøkonomisk Tidende«, som begyndte at udkomme i 1839, ogsaa straks Indgang paa

Kærsgaard.
(Tegnet af Th. R. Segelcke.)

Kærsgaard, og dens Indhold blev drøftet og sigtet, og adskilligt nyt blev prøvet, som først langt senere vandt mere almindelig Udbredelse.

Om Virksomheden i Barndomshjemmet fortæller Segelcke bl. a.: »I Lighed med min ældre og yngre Broder var jeg fra Dreng af bestemt til at blive Landmand, og min Fader søgte derfor fra vi var ganske smaa at bibringe os Interesse for og Forstand paa Landbruget. Om Vinteren, naar Kvæget skulde drives til Vands, og han, for at sikre Kvæget mod Overlast, stadig selv fulgte med hver Afdeling, vandrede vi med frem og tilbage; om Sommeren, naar min Fader skulde ud i Marken, sad

vi bag paa Kariolen, som han i Regelen benyttede; saa snart vi kunde hænge paa en Hest, ledsagede vi ham, naar f. Eks. Studene skulde tilses i Klitten. Skulde der handles — købes eller sælges Stude — var vi stadig med, og for yderligere at udvikle vore Handelsinteresser, fik vi tidlig Andel i Besætningen, først en Gaas, saa et Faar, og min ældre Broder naaede endog 4 Stude. Saa vidt drev dog kun han det; da jeg kom tidligere bort fra Hjem-

Th. R. Segelecke. 1846.

met, naaede jeg kun til at eje Faar, men naar dette fik 2 Lam, var Glæden stor ved Tanken om den Tilvækst Sparebøssens Indhold vilde faa ved Salg af Uld og Lam.«

Ca. 11 Aar gl. blev Segelecke optaget i »Den kgl. videnskabelige Realskole« i Aarhus, hvilken Skole han roser som særlig fortrinlig. Han fik Plads i den nederste Klasse og blev som ny Lærling anbragt paa nederste Plads i Klassen, men allerede ved første Omflytning rykkede han op til Dux og beholdt denne Plads det meste af Skoletiden, indtil han i 1848

afsluttede som hele Skolens Dux. I Slutningen af Skoletiden oplevede han Slesvigholstenernes Besættelse af Aarhus. Drengene i Realskolen havde naturligvis i Forvejen leget Krig, og Thomas Segelecke havde i et Brev til Hjemmet meget indtrængende bedt om at faa tilsendt et Gevær. Det kom ogsaa et Par Dage før Tyskerne; men alt hvad han opnaaede var, at han gik i en forfærdelig Angst, de tre Dage Tyskerne var i Aarhus, ved Tanken om, hvad der vilde vederfares ham, hvis de opdagede, at han havde

et Gevær skjult paa Loftet. — Da Segelcke havde gennemgaaet Realskolen i Aarhus, var det hans Ønske at faa Lov til at gaa den studerende Vej og derfor nu begynde paa at forberede sig til Eksamen artium. Dette modsatte hans Fader sig imidlertid, hvorimod det blev ordnet saaledes, at han kom til at gaa den polytekniske Vej, da denne egnede sig bedst for en vordende Landmand; thi det holdt Faderen fremdeles paa maatte være Endemaålet for Uddannelsen, da Landmandslivet var det lykkeligste. I September 1848 drog Segelcke saa til København, og i Oktober underkastede han sig først Præliminæreksamen og kort derefter Adgangseksamen til »Den polytekniske Læreanstalt«. Han indmeldte sig nu som Eksaminand i de anvendte Naturvidenskaber (Kemiker) og tog fat med Liv og Lyst.

Paa den Tid spillede den polytekniske Forening en ikke ringe Rolle, og en stor Del af denne Forenings Medlemmer var begavede unge Mænd, som senere kom til at indtage fremragende Stillinger i Samfundet. Segelcke regner det derfor for et særligt Held, at han næsten straks blev optaget i Foreningen. Blandt sine tidlige Bekendtskaber herfra nævner han særlig den 6 Aar ældre Carl Johan Føgh, som studerede Geologi, og som senere i en Række Aar var Lærer i dette Fag ved Landbohøjskolen. Som en faderlig Ven tog han sig af Segelcke og bidrog sin Del til, at Segelcke forholdsvis tidligt blev regnet med blandt dem, af hvem man kunde vente sig noget; og dette virkede i høj Grad æggende paa hans Flid, saa han hørte Ekstra-Forelæsninger, ligesom han ogsaa læste adskilligt mere, end der krævedes til den polytekniske Eksamen.

Til de store Begivenheder i de Dage regner Segelcke, at han var blandt de udkaarne, der nu og da blev indbudt til Middag hos Prof. Forchhammer, noget der var meget efterstræbt ikke alene for Ærens Skyld, men ogsaa fordi disse Middage var overordentlig livlige; og de unge blev behandlet mere som Ligemænd end som studerende, saa vel af Forchammer selv som af de tilstede-

værende ældre Gæster, blandt hvilke Japetus Steenstrup sjælden savnedes. »Naar jeg — skriver Segelcke — tænker paa den Glæde, jeg og andre havde deraf (og det sker ikke sjældent), ærgrer det mig altid, at jeg ikke selv har magtet at gennemføre noget lignende.« — Ogsaa hos H. C. Ørsted opnaaede Segelcke, som Ven af Sønnen A. N. Ørsted, Adgang, men dog kun én Gang til The en familie, da Ørsted døde allerede i Marts 1851. Men Segelcke mindedes altid grant, hvor overvældet han følte sig ved at sidde ved Bord sammen med den berømte Mand, som de unge Polyteknikere saa op til som til en Afgud; og han mindedes, hvorledes Gehejmeraadinden paa sin jævne Maade søgte at hjælpe paa de unges Forlegenhed ved at tale saa til den ene og saa til den anden, alt imens hun lavede og skænkede Theen.

I Februar 1853 var Pladsen som Amanuensis i Forchammers kemiske Laboratorium bleven ledig, og Segelcke havde de bedste Udsigter til at faa denne, men dog kun under den Forudsætning, at han paa det nævnte Tidspunkt havde taget den polytekniske Eksamen. Han lod sig ogsaa af Venner og Velyndere presse til at gaa op til Eksamen, men da det ikke gik godt den første Dag, var han ikke at bevæge til at fortsætte; dog fik han alligevel Pladsen, og næste Aar (Jan. 1854) gik han op til Eksamen og fik et saa smukt Resultat, at det hidtil kun var overgaaet af nogle enkelte.

Med Pladsen som Amanuensis fulgte indirekte Forpligtelsen til at studere videre, og da Segelckes Hu just stod dertil, var denne Forpligtelse ingenlunde uvelkommen. Men da Lønnen kun var 400 Kr. aarlig, lod det sig ikke endnu gøre helt at klare sig uden Tilskud hjemme fra. Disse fortsatte Studeringer førte ganske naturlig længere bort fra det praktiske Landbrug, og førte egentlig til, at Segelcke mere og mere groede fast i Hovedstaden; og efterhaanden blev det ham klart, at det ikke laa for ham at blive Landmand. Paa den anden Side tiltalte den Tanke ham heller ikke, helt at vende Landbruget Ryggen. Derved opstod Tanken om at gaa

en Mellemvej ved til Fagstudium at vælge Kemien i dens Anvendelse paa Agerbruget. Dette Fag begyndte netop paa den Tid stærkt at tildrage sig Opmærksomhed, men der var dog ingen, der hidtil havde kaaret det til sin Specialitet. Nogen Lærerplads i Agerdyrkningskemi fandtes der ganske vist ikke, men det syntes at ligge nær, at en saadan maatte blive oprettet i Forbindelse med den vorde Landbohøjskole. Allerede ved Landmandsforsamlingen i København 1852 havde Segelcke overværet Forhandlingerne om Oprettelsen af en saadan Skole, og senere havde Spørgsmaalet stadig været fremme. Endskønt Udsigterne til en Lærerplads ved denne Skole vel var temmelig usikre, kunde dette dog ikke nedslaa Segelckes Forhaabninger om at naa frem ad denne Vej, og det havde noget tilløkkende ved sig at slaa ind paa ukendte Veje og mulig være Banebryder, selv om det kun blev i det smaa.

Planen forudsatte imidlertid aldeles nødvendig et Ophold i Udlandet, og hertil vilde kræves offentlig Understøttelse, da han kunde sige sig selv, at hans Fader ikke uden Betænkeligheder saa paa, at han fortsatte Studeringerne. Just paa dette Tidspunkt fik han af Prof. B. S. Jørgensen, der allerede den Gang var Præsident i Landhusholdningsselskabet, Anmodning om at oversætte et Par Afhandlinger til »Tidsskrift for Landøkonomi«. Den ene handlede om Dyrkning af Roer, den anden om Foderets Indflydelse paa Produktionen af Mælk, Kød og Gødning. De blev begge optagne i Tidsskriftet med Angivelse af Segelcke som Oversætter, og derved havde han paa en Maade faaet Foden indenfor Døren. Nu fik han Mod til lidt efter lidt at rykke frem med sine Planer, og ved Jørgensens og Forchhammers Hjælp opnaaede han forskellige Understøttelser til den paatænkte Rejse, i alt 2400 Kr., hvilket var langt over Forventning. For at forberede sig til Rejsen, fratraadte han i Sommeren 1855 Pladsen som Amanuensis ved Laboratoriet, efter at have beklædt den i 2 $\frac{1}{2}$ Aar, og hele Tiden været i bedste

Forstaaelse saa vel med sine overordnede som med de studerende.

Paa Grund af Faderens Sygdom i Sommeren 1856 og paafølgende Død i Oktober s. A. kom Segelcke først til at tiltræde Udenlandsrejsen i Marts 1857. Han drog først til Berlin, for at gøre sig bekendt med denne Bys kemiske Laboratorier. Derfra gik Rejsen videre over Dresden til Tharand, hvor Segelcke havde bestemt at opholde sig nogle Maaneder ved det derværende Forst- og Landbrugsakademi for under Kemikeren Stöckhardts Vejledning at studere Agerdyrkningskemi, i Lighed med mange andre baade før og senere. Umiddelbart forud havde Nordmanden Anton Rössing (senere Lærer ved »Aas højere Landbrugsskole«) og Franskmanden Tisserand tilbragt længere Tid i Tharand; og sammen med Segelcke opholdt Svenskeren David Brunius (senere Lærer paa Alnarp) og flere andre sig der. »... Intet Under, at Stöckhardt var søgt som Lærer — skriver Segelcke — thi ikke blot var han en begejstret Forkæmper for den nye Lære om Kemiens Betydning for Landbruget, men han forenede dermed i det hele et sjældent Blik for Landbrugets Tarv og en vidunderlig Evne til i Skrift og Tale paa en letfattelig, vindende og tillidvækkende Maade at tolke den ny Lære.« Ingen har som han forstaaet den Kunst, »at elektrisere Landmændene, at indgyde dem Tro paa Landbrugskemiens Betydning og at faa dem til at kappes om ikke blot at tilegne sig dens Resultater, men at virke for dens Fremme gennem Oprettelsen af Forsøgsstationer og paa anden Maade. Hvor han kom frem, flokkedes Landmændene om ham, og hans joviale, ligefremme Væsen gjorde, at enhver følte sig opmuntret til personlig Henvendelse, til at fremkomme med de Spørgsmaal, der laa Vedkommende paa Sinde, og hans Svar var altid imødekommende og i Formen afpasset efter Spørgerens Forkundskaber og Tankegang og de Forhold, hvorunder Vedkommende virkede«.

Derimod var der mindre at lære i Stöckhardts Laboratorium; thi han deltog ikke selv i Arbejderne, og om

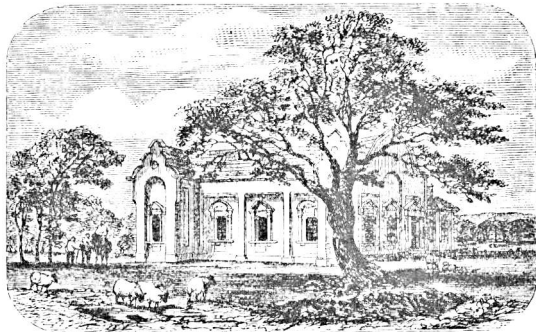
han end havde gjort dette, vilde han, efter Segelckes Mening, næppe have fyldestgjort Fordringerne til Nøjagtighed og Grundighed. Der foretoges Undersøgelser og Smaaaf søg i Mængde, men det afgørende for Stöckhardt var, at faa Bekræftelse paa, hvad han efter sit Kendskab til Landbruget ansaa for det rigtige. Stemmede Forsøgsresultaterne ikke hermed, blev de kasseret med den Begrundelse, at der enten maatte være begaaet en Fejl ved Udførelsen eller tilstødt et eller andet Uheld, som havde virket forstyrrende paa Resultatet. — Umiddelbart før Afrejsen havde Segelcke den Glæde, at Stöckhardt tilbød at skaffe ham Pladsen som Forstander for en ny Forsøgsstation, der var under Oprettelse, men han modtog dog ikke Tilbudet, hvor fristende det end kunde være.

Efter Afslutning af Opholdet i Tharand foretoges forskellige Udflugter til Forsøgsstationer, Gødningsfabriker og til de mest ansete Landbrug. Rejsen gik nu videre til Coburg, hvor en Landmandsforsamling overværedes, til München, Swejts, nedad Rhinen til Köln og Bonn, hvor Segelcke deltog i det almindelige tyske Naturforsker-møde. Fra Bonn drog han ind i Holland, hvor han besøgte Amsterdam, Haarlem og Rotterdam med Udflugter ud paa Landet; men Mangelen af Kendskab til det hollandske Sprog hindrede ham i at faa det rette Udbytte af at gæste hollandske Landbrugere.

Fra Rotterdam gik Rejsen til England, hvor han først gjorde en Udflugt til Manchester for at se en meget omtalt Udstilling. Men Maalet for Englandsrejsen var dog først og fremmest Lawes og Gilbert, til hvem han havde anbefaling fra Stöckhardt, og han følte sig »øjeblikkelig som bjærgtagen« af, hvad han dér fik at se. Rejseunderstøttelsen var imidlertid næsten opbrugt; hvad der var tilbage, kunde højst strække til endnu et Par Ugers Ophold, og at denne Tid maatte tilbringes paa Rothamstead, kunde der ikke være Tvivl om. Men just paa dette Tidspunkt kom der Brev fra en af Vennerne, at Segelcke havde vundet 1000 Kr. i Klasselotteriet. Op-muntret af dette uventede Held, besluttede han at for-

længe sit Ophold paa Rothamstead til 2 Maaneder i Stedet for 2 Uger, og senere blev det forlænget til henved 2 Aar, idet Segelcke, da Lotterigevinsten var opbrugt, skaffede sig Midler ved at bruge af den Arv, der var tilfaldet ham ved Faderens Død. Hele Udenlandsrejsen, som varede i $2\frac{3}{4}$ Aar, kostede ca. 9000 Kr., hvoraf han selv maatte tilskyde de to Tredjedele, men han tilføjer, at han aldrig har fortrudt at have anvendt saa meget paa sin Uddannelse; thi uden denne føler han sig forvisset om, at han ikke vilde have magtet den Opgave, der senere blev stillet ham.

Af ganske særlig Betydning blev i saa Henseende

Rothamstead.

Opholdet hos Lawes og Gilbert, af hvem Segelcke saa grundigt lærte Betydningen af aldrig svigtende Nøjagtighed, taalmodig Afventning af Resultaterne og Sanddruhed til det yderste i Gengivelsen af disse. Til at begynde med forekom den stadige Gentagelse af samme Arbejde vel overflødig, men lidt efter lidt fik Segelcke bedre Syn paa Sagen, og dertil bidrog rimeligvis ikke saa ganske lidt den Strid, der just paa den Tid stod mellem Liebig og Rothamstead.

I de to Aar Segelcke, med Undtagelse af de egentlige Sommermaaneder, fulgte og deltog i Forsøgsvirksomheden paa Rothamstead, blev der offentliggjort Beretninger om følgende Forsøgsrækker: 1. Dyrkning af Byg, 2. Ved-

varende Græsmarker, 3. S sammensætningen af Hvede, Hvedemel og Hvedeklid, 4. Dyrelegemets kemiske S sammensætning. Desuden foretoges omfattende Forsøg over Planternes Kvælstofkilder samt endvidere forskellige, spredte Fodringsforsøg. Der var saaledes fuldt op at se og studere, og Vejledning fattedes ikke, da Dr. Gilbert var meget meddelsom og gjorde sig en Fornøjelse af at indprænte andre sin Opfattelse af, hvad Forsøgene udviste, ligesom han ogsaa drøftede Spørgsmaalene om, hvad der talte for eller imod de forskellige Opfattelser.

Af selvstændige Arbejder udførte Segelcke en Række Bestemmelser af Fedt og Træstof i Hø fra Gødningsforsøgene paa de vedvarende Græsmarker. Disse Undersøgelser tog temmelig lang Tid, thi da der ikke forelaa brugelige Metoder, skulde saadanne først gennemarbejdes og prøves. Og det har sikkert været Segelcke en stor Glæde, at se Redegørelsen for disse nye Metoder optaget i Beretningen om Det britiske Naturforsker-møde i Aberdeen 1859. Selve Fedt- og Træstofbestemmelserne blev derimod indlemmet i de fra Rothamstead udgivne Beretninger.

I Vinterhalvaarene havde Segelcke Lejlighed til at deltage i »The Chemical Society«s Møder i London, hvor han gjorde Bekendtskab med flere af de ledende engelske Kemikere, deriblandt saadanne Berømt heder som Thomas Graham. Ogsaa ved »The Royal Society«s Møder var han Deltager. — I Sommertiden foretoges større Rundrejser, til Dels sammen med Nordmanden Anton Rosing, som Segelcke giver det Vidnesbyrd, at »han ikke blot havde et ganske udmærket Greb paa at rejse, paa at spørge og skaffe Adgang til, hvad der fortjente at ses, men ogsaa paa at gøre Optegnelser; og af ham lærte jeg i Virkeligheden først begge Dele. Ligegyldigt hvor trætte vi vendte hjem om Aftenen, maatte Optegnelserne først bringes à jour, inden der var Tale om Hvile. . . . Af Introduktioner til Landmænd medbragte vi næsten ingen, men alligevel blev vi vel modtagne overalt; thi hvem kunde modstaa os, naar vi introducerede os med, at An-

ledningen til vort Besøg var, at man havde sagt os, at Vedkommende var den dygtigste Landmand paa Egnen — — og vi altid indrettede det saaledes, at man ikke behøvede at huse os Natten over«. — Den Rundrejse, her er Tale om, varede fra 12. Juli til 5. Novbr. 1858.

I August 1859 forlod Segelecke England for at drage til Paris, men før end Afrejsen fra Rothamstead havde Dr. Gilbert tilbudt ham fast Plads som Medarbejder ved Forsøgene; og da han nu var bleven ret fortrolig med de engelske Forhold, rejste han egentlig i den Tanke at vende tilbage til Rothamstead; thi Udsigterne hjemme i Danmark forekom ham lidet lovende, og i Grunden syntes de ham betydeligt ringere, end da han for 2 $\frac{1}{2}$ Aar siden forlod sit Fædreland. Men heldigvis var dette dog ikke Tilfældet.

Opholdet i Paris varede i ca. 3 Maaneder, og Tiden benyttedes dels til at høre kemiske og landøkonomiske Forelæsninger, dels til Besøg i Laboratorierne, til Udflugter til Grignon Landbohøjskole, Stamschæferiet paa Rambouillet o. s. v. Paa Hjemvejen besøgte forskellige tyske Kemikere, som Emil Wolff i Hohenheim, Bunzen i Heidelberg og Wöhler i Göttingen; og lidt før Julen 1859 naaede han endelig tilbage til Danmark.

Det store Spørgsmaal var nu, hvad han skulde slaa ind paa. Pladsen som Lærer i Kemi ved den nylig oprettede Veterinær- og Landbohøjskole beklædtes af Professor Barfoed, og nogen særlig Lærerplads i Agerdyrkningskemi var der ingen Udsigt til. Endnu mindre Udsigt var der til Oprettelsen af en Forsøgsstation efter tysk Mønster. Prof. B. S. Jørgensen, som Segelecke især raadførte sig med, mente med Hensyn til denne Art Forsøgsvirksomhed, at man først burde afvente, om de tyske Stationer svarede til Forventningerne. Skulde Danmark yde sit Bidrag til den Slags Fremskridt, mente Jørgensen,

at man helst maatte slaa ind paa en ny Vej, idet man søgte at belyse en enkelt Side af Landbruget, f. Eks. Mælkeribruget. Jørgensen havde allerede i 1838 ledet nogle Forsøg over Tilvirkningen af hollandsk og engelsk Ost og havde derved havt rig Lejlighed til at overtøye sig om, at der i meget høj Grad savnedes Kundskaber paa Mælkeribrugets Omraade; men paa den anden Side følte han sig ogsaa sikker paa, at her var noget at udrette, naar man gik fornuftig til Værks. Hvis Segelcke vilde slaa ind paa Mælkerifaget, vilde Prof. Jørgensen som Præsident i Landhusholdningsselskabet virke for, at Selskabet stillede Midler til hans Raadighed, indtil Staten kunde formaas til at tage Sagen i sin Haand.

Segelcke følte sig personlig tiltalt af dette Tilbud, men hans nærmeste Omgangsvener fandt det alt for usikkert og foreholdt ham, at han udsatte sig for, at Landbruget, naar det havde draget den Nytte af ham, som foreløbig tilsigtedes, vilde søge at blive ham kvit, og saa vilde han være meget mindre skikket til at slaa ind paa ny Virksomhed, f. Eks. i Industrien. Resultatet blev dog, at Segelcke bestemte sig for at modtage Prof. Jørgensens Tilbud, som netop tiltalte ham ved sin Originalitet, og sikkert ogsaa derved, at denne Gren af Landbruget henlaa i et videnskabeligt Mørke i Udlandet.

Den 28. Marts 1860 holdt Segelcke Foredrag i Landhusholdningsselskabet (om Dyrkning af Byg); og efter paa denne Maade at have faaet Lejlighed til at fremstille sig for Selskabets Medlemmer, indgav han paa sin Fødselsdag d. 2. Maj s. A. et Andragende til Selskabet om at blive sat i Stand til at gøre sig bekendt med Mælkerifaget ved en Rejse i Indlandet og til derefter at anvende foreløbig et Par Aar paa at studere Mælkens kemiske Forhold m. m. Præsidiat, som den Gang bestod af Tillisch, Danneskjold-Samsøe og B. S. Jørgensen, sendte Andragendet til et Udvalg, bestaaende af: E. Tesdorpf, E. Hofmann (Bang), A. Valentiner, Philipsen-Højagergaard og Professor Bendz. I den Betænkning, Udvalget fremsendte, var

alle enige om, at Sagen fortjente Selskabets Understøttelse, men at man maatte være forberedt paa, at Opgavens Løsning vilde kræve lang Tid, og at den første Betingelse derfor var, at den, hvem den betroedes, lærte Mælkerivæsenet praktisk fra Grunden af, inden han foretog sig videre i Sagen. Meningerne var kun delte om, hvorvidt der — som foreslaaet af Tesdorpf — burde vælges en Kontrolkomité af praktiske Mejerimænd, hvad Valentiner fraraadede. Et Uddrag af denne Betænkning blev tilstillet Segelcke med Forespørgsel fra Præsidiets, om han kunde gaa ind paa de deri fremsatte Udtalelser og med Anmodning til ham om, i saa Fald at fremkomme med Forslag om Størelsen af den Understøttelse, han i det hele vilde behøve til Planens fuldstændige Iværksættelse; og da han (3. Avg.) besvarede denne Forespørgsel bekræftende med Undtagelse af Hensigtsmæssigheden af en Kontrolkomité, stillede Præsidiets allerede d. 9. Avg. et Bidrag af 400 Kr. til Segelckes Raadighed samt Vederlag for direkte Udgifter efter Regning, til derfor i Løbet af Sommeren at erhverve nøjere praktisk Kendskab til Mælkens Behandling og Benyttelse. »Dermed var altsaa det første Skridt gjort« — skriver Segelcke.

Efter Anbefaling af Etatsraad Tesdorpf, som interesserede sig levende for Sagen, henvendte Segelcke sig saa til Mælkeriforpagter Behrends paa Voergaard i Vendsyssel med Anmodning om at maatte tilbringe nogle Uger i hans Mælkeri; og da Tilladelsen meget beredvillig blev givet, drog han derover, efter først at have forsynet sig med Thermometre og hvad andet han kunde have Brug for. Den 29. Avg. 1860 holdt Segelcke sit Indtog paa Voergaard og blev der i omtrent 2 Maaneder, deltagende med Liv og Lyst i de praktiske Arbejder i Mælkeriet, og samtidig foretog han en Mængde Iagttagelser og Optegnelser, f. Eks. med Hensyn til Luftens Varme- og Fugtighedsgrad i og udenfor Mælkekælderen, Mælkens Vægtfylde og Flødeafsætning, Flødens Varmegrad under Syrningen, Tiden der medgik til Udførelsen af alle Arbejder o. s. v. Nu for Tiden forstaas det let, at Segelcke

paa denne Maade meget hurtig fik Øje for Varmeforholdenes overordentlige Indflydelse og i det hele i Løbet af kort Tid fik en Forstaaelse af Sagen, som der ad den gamle slagne Vej skulde Aar til at erhverve. Paa et Punkt skortede det dog, idet der kun var meget ringe Lejlighed til at trænge ind i Maal- og Vægtforholdene. Mælken blev nemlig ikke maalt endsige vejjet, hvilket var Segelcke et væsentligt Savn; men ved Hjælp af Tallet paa Mælkebøtter lykkedes det dog at føre nogen Kontrol med denne Side af Mælkeridriften, og ved et Forsøg fik han fastslaaet, at der d. 17. Oktbr. medgik $11\frac{1}{3}$ Pot Mælk til 1 Pd. Smør.

»At man i Mejeriet med Undren saa paa min Virksomhed« — skriver Segelcke — »og havde Vanskelighed ved at forstaa, hvad Interesse jeg kunde have af at lære Mejeri, følger af sig selv, men lige godt hjalp man mig det bedste, man kunde. For Hr. Behrends og Frue, der i mange Aar havde været Mejeribødker og Mejerske paa Ourupgaard, var det mer end fyldestgørende, at Tesdorpf ønskede det saa, og begge var de utrættelige i at vise mig til Rette og meddele mig deres mangeaarige Erfaringer i Mejerifaget; og Mejersken Jomfru Christensen var hurtig vunden, saa det gik alt saa fornøjeligt og let som tænkes kunde.«

Efter Afslutning af Læretiden paa Voergaard og Besøg i en Del andre Mælkerier i Vendsyssel, rejste Segelcke tilbage til København for at aflægge Regnskab til Landhusholdningsselskabet for Anvendelsen af de Midler, der var stillet til hans Raadighed og derefter afvente Udfaldet af den forestaaende Generalforsamling, hvor det skulde afgøres, om Selskabet vilde gaa ind paa Segelckes Forslag om foreløbig i 2 Aar at sætte ham i Stand til at beskæftige sig med Mælkerifaget. At Præsidiet vilde fremsætte Forslag om at gaa ind derpaa, havde han ingen Grund til at tvivle om, efter den Stilling, Professor Jørgensen indtog til Sagen; men hvorledes Generalforsamlingen vilde stille sig, var umuligt at forudse. »Den 19. Decbr. 1860 stod Slaget« — skriver Segelcke. Efter

at forskellige Sager var afgjort, derunder Valget af 2 ny Præsidenter i Stedet for Tillisch og Danneskjold-Samsøe, der begge havde ønsket at fratræde, kom man endelig til et nyt Punkt paa Virksomhedsplanen for det kommende Aar, som lød saaledes: »Ved at foranstalte kemiske Undersøgelser over Mælken og andre Mejeriproduktionen vedrørende Forhold.« Da dette Punkt kom under Forhandling, oplyste den ledende Præsident (B. S. Jørgensen), at Segelcke, efter at have uddannet sig ved fleraarigt Ophold i Udlandet, til Dels paa egen Bekostning, havde indgivet Forslag angaaende Foretagelse af omfattende Forsøg over Mælkens kemiske Forhold, Mælkegæringens Natur, Mælkens Holdbarhed, saa vidt muligt i Forbindelse med Fodringsforsøg. Endvidere meddelte han, at det nedsatte Udvalg enstemmig havde tilraadet Sagens Iværksættelse ved Selskabets Omsorg og paa dets Bekostning, samt at Segelcke havde arbejdet et Par Maaneder i Mejeriet paa Voergaard og i sin Beretning herom fremhævet de Spørgsmaal, som det foreløbigt maatte anses af Vigtighed at faa klaret. Undersøgelserne vilde formodentlig medtage $1\frac{1}{2}$ —2 Aar, og et Honorar af 2000 Kr. aarlig og 600 Kr. til Rejser og kemiske Forsøg ansaas for passende.

Forslaget blev, som det synes, vedtaget uden videre Forhandling, og dermed var det altsaa sikret, at Segelcke i 2 Aar uforstyrret kunde hengive sig til Studiet af Mælkerifaget, forudsat at det ikke blev til noget med Kontrolkomiteen; men i saa Henseende saa det lidt misligt ud, da Forslagsstilleren (Etatsraad Tesdorpf) nu var indtraadt i Præsidiat. Sagen blev da ogsaa endnu en Gang forelagt det i sin Tid nedsatte Udvalg, som dog nu kun bestod af tre Medlemmer: Hofmann (Bang), Valentiner og Bendz, idet Philipsen var udtraadt, og Tesdorpf var valgt til Præsident. Hofmann (Bang), til hvem Sagen først blev sendt, opfattede Udvalgets Opgave saaledes, at dette skulde foreskrive Regler for, hvad Segelcke skulde foretage sig, og opstillede derfor en Række saadanne, derunder ogsaa hvilke Gaarde Segelcke skulde besøge o. s. v.

Men baade Valentiner og Bendz nedlagde Indsigelse herimod: »Da Segelcke er en fornuftig Mand, som er paa den rigtige Vej, tror jeg det er bedst ikke at binde ham for meget ved Forskrifter« — skrev Valentiner; og Bendz tilføjede: »Den, der behandler en saa kompliceret Opgave fra et videnskabeligt Standpunkt, hvis heldige Løsning saa meget beror paa Spørgsmaalenes gensidige Stilling, maa ved sit Blik paa Sagen bedst selv føle, hvorledes Undersøgelsen skal gennemføres, hvorfor jeg vil anse det for rettest, at lade Undersøgerens Geni raade. . . .« Derved bortfaldt for stedse Spørgsmaalet om Kontrolkomité og al anden Indblanding.

Fra 1. April 1861 indtraadte Segelcke officielt i Landhusholdningsselskabets Tjeneste, og hverken han selv eller nogen anden anede den Gang, at han i en hel Snes Aar skulde virke under Selskabet; og lige saa lidt anede Segelcke den Gang, at Mælkerifaget skulde blive hans Livsopgave. Da han nu altsaa var antaget til denne Virksomhed, havde de fleste sikkert ventet, at Segelcke som særlig uddannet Kemiker havde slaaet sig ned i et kemisk Laboratorium, for at fordybe sig i Undersøgelser af Mælkens kemiske Forhold. Men han valgte tvært imod at kaste sig over den praktiske Mælkeridrift og søgte ved fortsat Deltagelse i Arbejderne i Mælkeriet at tilegne sig, paa den ene Side »fuldendt Haandfærdighed« i alle Arbejder og paa den anden Side det mest alsidige Kendskab til de vekslende Forhold, hvorunder der arbejdedes, og de Vanskeligheder man havde at kæmpe med. Den første Sommer tilbragtes næsten helt paa Gedsergaard og Ourupgaard, særlig det første Sted, hvor Buus (senere Inspektør paa Rosvang) den Gang var Forvalter. Paa Hjemrejsen i September besøgte et Par Mælkerier i Sydsjælland, og om Efteraaret foretog Segelcke en Rejse i Slesvig, Holsten og Mecklenburg. I Løbet af Vinteren 1861—62 udarbejdedes Meddelelser vedrørende Mejerivæsenet, som findes optaget i Tidsskriftet for 1862. I denne Afhandling drøftes meget udførligt tre Spørgsmaal: 1) Forskellige Forholds

Indflydelse paa Mælkens Fedtindhold, 2) Om Mælkekælderens Indretning og om Mælkens Holdbarhed samt 3) Sammenligning mellem Flødeafsætningen i Træbøtter og i Destinonske Fade.

Sommeren 1862 besøgte et stort Antal Mælkerier baade paa Sjælland og i Jylland, og om Efteraaret gjorde Segelcke atter en Tur til Falster. I Begyndelsen af December holdt han Foredrag i Landhusholdningsselskabet Om kunstige Gødninger og deres Anvendelse i Landbruget, og i Løbet af de syv Fjerdingaar, der var hengaaet, siden han kom i Landhusholdningsselskabets Tjeneste, havde han skrevet flere Artikler i Tidsskriftet og i Ugeskrift for Landmænd, dels om samme Emne og dels om Oljekager og andre Foderstoffer; men skulde der peges paa bestemte Resultater af hans Virksomhed, saa skønnede han nok, at disse ikke saa let lod sig paa-vise. Ved Selskabets Generalforsamling d. 19. Decbr. 1862 viste det sig ogsaa, at Begejstringen for Segelckes Virksomhed ingenlunde var udelt; thi da Forslaget om at bevilge Honorar for det kommende Aar (fra 1. April 1863) blev sat under Forhandling, rejste der sig en stærk Opposition herimod. Ordførerne for Modstanden synes nærmest at have været Kammerherre Castenskjold, Frederikslund, som paa den Tid var Formand i »Sorø Amts landøkonomiske Selskab«, og Grev Bernstorff, Katterup. Præsidiet havde ikke ringe Vanskelighed med at overvinde Oppositionen, og endskønt Sagen ogsaa fandt varm Støtte hos flere Medlemmer af Selskabet, og der navnlig blev fremhævet det fortjenstlige i, at Segelcke ved sin Virksomhed havde knyttet Teori og Praksis nærmere til hinanden paa et vigtigt Omraade af Landbruget — saa var dog alt, hvad der opnaaedes, at Bevillingen blev fornyet for et Fjerdingaar (April—Juni 1863).

Ved Generalforsamlingen i Juni stod Spørgsmaalet derfor atter paa Dagsordenen, og de samme Medlemmer af Selskabet optraadte om muligt endnu skarpere herimod end i Decbr. De gjorde navnlig gældende, at Selskabet havde ofret mer end nok paa den Sag, da »Mejeri-

produkternes Mængde og Beskaffenhed beror paa saa mange Faktorer, at det for Videnskabsmanden og Teoretikeren næppe vil være muligt at opklare alt det tvivlsomme og vinde praktiske Resultater«. Naar det alligevel vedtoges at bevilge Segelcke det foreslaede Honorar for Resten af Regnskabsaaret 1863—64, skyldtes det, næst Præsidenternes Forestillinger, meget den Omstændighed, at Jægermester Saxtorph, Vosnæsgd. (ved Aarhus), fremkom med den Udtalelse, at hvis Landhusholdningsselskabet lod Sagen falde, vilde Jyderne optage den og sætte Segelcke i Stand til at fortsætte sine Studier. Under Forhandlingen om Sagen blev bl. a. anført, at Segelcke havde været »en sagkyndig Konsulent for mange« — vistnok første Gang Ordet» Konsulent« blev benyttet i Forholdet overfor Landbruget, og der gik endnu mange Aar, før dette Navn vandt Borgerret.

Th. R. Segelcke. 1865.

Ved Generalforsamlingen i Decbr. 1863 vedtoges Bevillingen uden nogen Forhandling, og det følgende Aar faldt der kun bifaldende Udtalelser. Godsejer Holm, Lerkenfeldt, anførte saaledes Eksempler paa det direkte Gavn, flere Mælkerier havde haft af at følge Segelckes Anvisninger og udtalte sin Glæde over, at hans værdifulde Virken vilde afsløre det Hemmelighedsvæsen, hvori denne vigtige Del af Landbrugsvirksomheden har været indhyllet. De tid-

ligere Modstandere udtalte endog deres Tilslutning og erkendte, at de havde taget fejl, naar de havde mistvivlet om Nyttens af Segelckes Virksomhed.

1866 bevilgedes Honoraret for første Gang paa 3 Aar, og dette gentog sig stadig for Eftertiden og stedse uden Opposition: Kun nu og da blev der af et Medlem slaet paa, at man burde forsøge, om ikke Summen kunde blive optaget paa Finansloven. Krisen fra 1862—63 gentog sig ikke senere. — Det er let forstaaeligt, at disse evindelige Forhandlinger om Segelckes Honorar maa have været pinlige for ham, og vel ikke mindst, fordi de jo paa en slaaende Maade syntes at give hans Venner Ret, naar disse netop fremhævede det usikre ved Stillingen under Landhusholdningsselskabet. Havde han ikke allerede den Gang havt saa fast en Tro paa, at her laa hans Livsgerning, vilde han vel næppe have fundet sig i disse Ydmygelser, som det i hvert Fald til Tider maa have været for ham. Og Usikkerheden blev saa meget større derved, at Afgørelsen stedse laa i Hænderne paa de vekslende og ofte faatallige Medlemmer, som deltog i Selskabets Generalforsamlinger.

Umiddelbart efter det kritiske Møde i Landhusholdningsselskabet i Juni 1863 slog Segelcke et Slag ved Landmandsforsamlingen i Odense, idet han d. 4. Juli indledede Forhandlingen om følgende Spørgsmaal: »Hvilke Ændringer turde være at anbefale i den Fremgangsmaade, der almindeligt benyttes ved Behandlingen af Mælken og Produktionen af Smør og Ost paa de større Gaarde her i Landet, dels for at lette Arbejdet, dels for at forøge Mængden eller Godheden af Produktionen? I sit Foredrag slaar Segelcke først til Lyd for, at »der bør gives den unge Landmand, der jo ellers skal lære alt, hvad der vedrører en Gaards Drift, Lejlighed til ogsaa praktisk at lære Mælkeridriften at kende, da det er en af de allervigtigste Indtægtskilder, som ikke udelukkende bør overlades til Mejerskens Forvaltning i et og alt«. Dernæst fremhæver han Betydningen af, at der føres meget nøje

Kontrol ikke alene med, hvad der gaar ud af Mælkekælderer af Smør og Ost, men ogsaa over, hvor megen Mælk der daglig bringes ind i denne, hvilket man lettest og bedst bestemmer ved at veje Mælken. Endvidere bør der føres Kontrol med Varmen i og udenfor Mælkekælderer, med Fugtighedsforholdene, Antallet af Maal Mælk, der holdes o. s. v.; derved vilde kastes Lys over mange Forhold, som hidtil har været uforklarlige. I Forbindelse hermed maa føres Regnskab, hvortil Segelcke allerede den Gang havde udarbejdet nogle Skemaer, som ogsaa var i Brug paa flere Gaarde. Han omtalte ligeledes Mælkekælderer og Mælkekarrene, Flødens Syrning og Vigtigheden af at iagttage den heldigste Temperatur ved Kærningen.

Under Deltagelsen i det praktiske Arbejde i Mælkerierne blev Segelcke hurtig klar over, at der maatte gaas lempeligt frem, hvis der skulde opnaas nogen varig Bedring af Forholdene; thi man arbejdede i høj Grad paa Slump og uden virkelig Forstaaelse. Men naar han f. Eks. prøvede paa at forklare, hvilken betydelig Støtte Termometret kunde være, baade ved Flødens Syrning og ved Kærning og Ostelavning, saa kunde en ældre, erfaren Mejerske godt give ham Ret, naar Talen var om de unge, men hun følte ikke Trang til det for sit eget Vedkommende, »... men det generede mig selvfølgelig ikke« — skriver Segelcke — »at det kun var af rent og skært Hensyn til de unge, at de indførte Brugen af Termometret; deres Iver efter at erkyndige sig om, hvad det viste, antydede noksom, at de ogsaa selv rettede sig derefter«.

Det næste Maal, Segelcke stiledede efter, var at finde Grunden til, at Mælkeriprodukterne i det ene Mælkeri var bedre end i det andet. Spurgte han Mejerskerne, saa hed det sig, at det laa i Køernes Antal, i Græsset, i Mælkerilokalerne, kort sagt i alt andet end dette, at man bar sig forskelligt ad. Segelcke skønnede derimod snart, at det rimeligvis væsentlig laa i det sidste (Fremgangsmaaden), men hvad var det væsentlige, og hvad var af

underordnet Betydning? En af de mest grundmurede Støttepiller for de overleverede Læresætninger var Troen paa Nødvendigheden af de 100 Køer, for at kunne producere fint Smør. Denne Tro bandt Hænderne paa den overvejende Del af Smørproducenterne og betog dem alt Haab. Ved en Rejse i Holland, som er omtalt i Meddelelser vedrørende Mejerivæsenet II (1864), erfarede Segelcke, at Hollænderne ansaa 30—40 Køer som det heldigste for Smørmælkerier, hvilket allerede gav den gamle Sætning om de 100 Køer sit første Grundskud, men endnu stod den dog. Saa besøgte Segelcke en Gang Landinspektør Blangstrup i Nykøbing (Falster), som i Samtalens Løb skæmtende kom med den Ytring, at naar Segelcke vilde blive til The, skulde han faa Smør, som kunde stikke Ourupgaards. Og efter at Segelcke havde erklæret det for ekstrafint, rykkede Landinspektøren ud med, at han fik det fra en Husmand med 3 Køer. Ved nærmere Undersøgelse viste det sig imidlertid, at vedkommende Husmandskone var en forhenværende — Herregaardsmejerske! Enhver anden vilde vel ikke tillagt dette videre Betydning, men for Segelcke var det en Oplysning af allerstørste Værd; thi her havde han jo et slaaende Bevis for, at Teorien om de 100 Køer nødvendigvis maatte være falsk.

Denne Opdagelse førte i Foraaret 1865 til Udgivelsen af Vejledning i Smørtilberedning for mindre Jordbrugere af Th. Segelcke, der i 6000 Ekspl. spredtes over Landet i mindre end et Aar. Denne fortrinlige lille Bog gjorde sikkert stor Nytte i mange mindre Mælkerier, thi den udmærkede sig ved at være overordentlig letfattelig og gav overalt bestemte og tydelige Anvisninger paa, hvorledes man skulde bære sig ad, for at lave fint Smør. Fra nu af gik det løs paa at bringe alle, store og smaa, til at lave Smør af fineste Beskaffenhed og derefter paa Regulering af Fremgangsmaaden, saa Produkterne fra Dag til Dag, fra Maaned til Maaned, blev ens; og dette udvidedes atter til, at de blev ens Sommer og Vinter. Overførelsen af Fremgangsmaaden fra de bedste Mælkerier

til de mindre gode, Fastholdelsen af de gode Resultater o. s. v. krævede Optegnelser; og da der ikke fandtes de fornødne Hjælpemidler hertil, udgav Segelcke sammen med Proprietær Johannes Friis, Lillerup, Mejeridagbøger, som i sin Tid vandt en Del Udbredelse i de større Mælkerier. Først gennem saadanne daglige Optegnelser blev det muligt at overføre de anvendte Fremgangsmaader fra det ene Mælkeri til det andet, ligesom det ogsaa kun ved Hjælp af Optegnelser var muligt at fastholde de vundne Fremskridt.

Hvad der i høj Grad bidrog til, at de af Segelcke foreslaaede Forbedringer forholdsvis hurtig vandt Indgang, var først og fremmest dette, at der slet ikke var Tale om nogen Omvæltning i den hele Drift, lige saa lidt som der krævedes ny og kostbare Indretninger. De Ændringer, han anbefalede, krævede tvært imod ikke nævneværdige Udgifter; det hele drejede sig om nogle Kroner til Termometre og Maaleglas, en Decimalvægt og Bog til Optegnelser. Enhver, der havde Sans for Fremskridt, kunde derfor ogsaa uden Vanskelighed komme over Udgifterne. Dernæst var det sikkert af stor Betydning, at Segelcke saa udelukkende samlede hele Interessen ikke alene om Smør-Produktionen, men om den ene Ting: at lave fint Smør. Han var meget tidlig klar over, at der var intet for os at udrette med Osten, i alt Fald ikke i en nær Fremtid. Segelcke bestemmer selv Maalet saaledes: Først godt Smør og saa meget Smør. Men han mener, at det egentlig var den omvendte Vej, der havde Stemningen for sig: man vilde først og fremmest have meget Smør. Hvis Segelcke havde bøjet sig for denne Stemning, vilde det hele uden Tvivl være forsumpet; thi ikke alene fattedes den Gang Vilkaarene for virkelige Studier og Forsøg over Smør-Mængden, men hvad kunde det nytte, at Smørudbyttet øgedes, naar Kvaliteten ikke duede! Det gode Ry for vort Smør og den derpaa grundede Afsætning maatte først erhverves.

Gennem de mange Foredrag, Segelcke holdt ved Smørudstillinger, især i Halvfjerdserne, og hvor der var god

Lejlighed til at faa den jævne Befolkning, baade Kvinder og Mænd, i Tale, gik hans Bestræbelser ogsaa ganske særlig ud paa at vække Interessen for at lave fint Smør. Og Segelcke havde fortrinligt Greb paa at tale til saadanne Tilhørere. Hans noget omstændelige Foredrag og Tilbøjeligheden til, eller snarere Omhuen for, at faa alle de smaa Ting med, passede netop godt for danske Bønder. Og hans Tale gik ikke alene ud paa at vise Folk Fordelene ved at gøre Fremgang, men han forstod ogsaa at kalde paa Samfundsfølelsen, saa hans Foredrag ofte fik en vækkende Karakter. Saaledes ved en Smørud-

Th. R. Segelcke c. 1870.

stilling i 1874, hvor han, efter at have udtalt sin Glæde over, at de gode Smørpriser ogsaa var kommet de mindre Producenter tilgode, dernæst udtaler: »... men det gælder desværre ikke alle; thi der er endnu mange, som vedbliver at lave daarligt Smør og derved ikke blot skader sig selv, ved at faa mindre Pris for deres Varer, men ogsaa andre, som gør sig Flid for at frembringe gode Varer, idet det nedsætter Landets

Produktion paa Udlandets Markeder; det vilde gøre Køberne mere beredvillige, hvis alt var godt, og der ikke kom en Mængde slet Smør i Handelen. Der burde ligefrem være Mulkt for at lave slet Smør, men forhaabentlig vil det snart gaa op for Folk, at man faar en saa lav Pris for slet Smør, at det ikke kan betale sig at vedblive at lave saadant.«

Ved et Landboforeningsmøde samme Aar kommer han i sit Foredrag ind paa Betydningen af den gensidige Paavirkning, men man mærker straks paa hele Tonen, at han denne Gang har udelukkende mandlige Tilhørere: »Naar en Mand laver godt Smør, bringer han

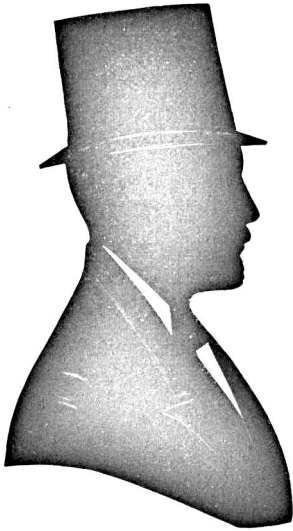
let de andre Gaardmænd i samme By til ogsaa at lave godt Smør, og den, der kan paavirke andre ved sit Eksempel, skylder dem derfor ligefrem at lave godt Smør.« Segelcke vil »ingenlunde kaste hele Skylden for det daarlige Smør paa Konerne og Døtrene, det er tvært imod snarere Mændenes Skyld. Mændene skal sørge for at skaffe gode Køer og god Mælk; de kommer mere omkring og skal derfor skaffe Oplysning om de Priser, der betales andre Steder. Mændene kan ogsaa bedre forhøre sig om, hvorledes man bærer sig ad andre Steder, de skal anskaffe de Redskaber og Hjælpemidler, der med Fordel benyttes andet Steds, og de skal købe gode Skrifter om Mejeridriften og læse dem højt for Konerne. Manden skal ogsaa opfordre Konen til at tage ud og lære den rette Fremgangsmaade i et godt Mejeri«. — Ved en anden Lejlighed kan han komme ind paa at omtale Forholdene i Kostalden: »Hvorledes ser det til at begynde med ud i Kostalden? Som oftest mørkt og det i dobbelt Forstand; vi trænger til mere Lys, saa at vi kan se, hvorledes det har sig dér med Renligheden; der findes næppe en Gaard, hvor der ikke i denne Henseende er meget at forbedre. . . . Vi maa have mere Lys i Kostalden, ogsaa for at se, hvad Køerne duer til, thi i Mørket ser de lige gode ud alle sammen. Ved Vejning af Mælken bør vi søge Kundskab om, hvad enhver Ko yder os. . . . Kunde man erholde statistiske Oplysninger om, hvad hver enkelt Ko i Landet malker Aaret rundt, vilde Haarene vistnok rejse sig paa manges Hoveder. En Mængde Køer vilde vise sig at være som Rotter i et Oste-kammer; de æder en Mængde Foder uden at yde et tilsvarende Udbytte.«

Eller han — som i 1878 — taler om, at Maalet flytter sig: »For en Del Aar siden kunde det være nok for en Gaardmandskone at stræbe efter at blive den dygtigste i Sognet, senere var Maalet at være den første i Amtet, saa i hele Landet, og nu endelig gælder det for enhver saa vidt mulig at stræbe frem som den dygtigste ogsaa i Udlandet paa det store Marked, hvor man ikke

spørger om, hvor og af hvem Smørret er lavet, men om hvad det duer til.«

Segelcke kom i sine Foredrag jævnlig ind paa det uheldige i, at der fandtes saa faa Landmænd, som selv kunde overtage Ledelsen af og Tilsynet med Mælkeridriften. Ved en Smørudstilling i 1877 udtaler han bl. a.:

»... enhver Landmand bør i det mindste bringe det saa vidt, at han selv har tilvirket en Drittel Smør, hvilket for indsigtsfulde og praktisk uddannede Mænd er hurtig

Th. R. Segelcke. 1879.

lært. Har Landmanden nemlig selv Forstand paa Mælkeridriften, kan han hente mangen nyttig Erfaring eller Oplysning hjem, med Udbytte læse de forskellige Meddelelser om Mælkeridriften og ved Besøg hos Naboer og Venner gøre fornuftige Iagttagelser og stille Spørgsmaal. Mangler han denne Indsigt, forekommer Driften ham ens overalt, og han vil først blive opmærksom paa de mange Forskelligheder, naar han har faaet Evne til at se. Landmændene maa derfor først og fremmest søge at erhverve praktisk Forstand paa Mælkeridrift, og det

hvad enten de er unge eller gamle, formuende eller i knappe Kaar, og ikke mindst i sidste Tilfælde, thi det er dobbelt slemt at lave slet Smør, naar man ikke har Raad dertil.«

Virkningen af Segelckes baade vækkende og æggende Tale om dette Emne udeblev heller ikke, thi i Aarens Løb meldte der sig over et Tusinde unge Mænd som Mælkerilærlinger under hans Ledelse; og han havde et udmærket Greb paa under disse Forhold at hjælpe unge Mennesker til Rette. Segelcke havde nemlig blandt mange andre gode Egenskaber ogsaa den at kunne

give sig Tid til at høre paa, hvad hver enkelt havde paa Sinde, og han kunde hjælpe én til at finde Rede i de uklare Tanker. Han vandt derfor ogsaa hurtig og i en sjælden Grad sine Lærlingers Tillid. Før Pladsen skulde tiltrædes, mødte man hos ham, for at modtage sine 3 Optegnelsesbøger, hvoraf den ene var paa over 200 Sider og af temmelig stort Format. Endvidere fik man sine »Instrukser«, der baade var meget udførlige og meget nøjagtige; og man fik tillige adskillige gode Raad med Hensyn til, hvorledes man skulde begaa sig i de forskellige Omgivelser, man vilde komme til at færdes i, saa vel i den egentlige Læretid som under Besøgene i andre Mælkerier. Segelcke kunde ved en saadan Lejlighed give en levende og træffende Karakteristik af flere af de Personligheder, man vilde faa med at gøre i Læretiden. Formaalet hermed var dog ingenlunde at vække de unge Menneskers kritiske Sans, men havde den rent praktiske Bestemmelse at spare Lærlingen for at bringe sig selv i vanskelige Stillinger, hvor han kom frem, da dette let kunde forringe Udbyttet af Læretiden.

Segelcke ejede stor Evne til at hjælpe sine Lærlinger til virkelig Forstaaelse af, hvad de havde med at gøre, og dette hængte aabenbart sammen med, at han ogsaa forstod at vække deres Begejstring for Sagen. Men han var ingen Ven af Talemaader; ubestemte og svævende Udtryk kunde han anholde uden Skaansel. Særlig var han paa Jagt efter Ordet »Passende«. Naar man skulde give Vejledning ved et eller andet Arbejde i Mælkeriet, maatte man aldrig tale om, hvad der var passende. Det var jo netop dette, at den, der skulde vejledes, var uvidende om. Derfor skulde man bruge Termometer, Maal og Vægt, thi det kunde enhver forstaa, som var i Besiddelse af almindelig Menneskeforstand. Det var ikke saa underligt, at Segelcke havde et godt Øje til det »passende«, da dette paa den Tid, han begyndte sin Virksomhed i Mælkerierne, saa at sige dannede Grundlaget for alle de vigtigste Arbejder i Mælkeriet: man syrnedes Fløden med en »passende« Mængde Kærnemælk og kær-

nede den ved en »passende« Varmegrad; man satte en »passende« Mængde Løbe til Ostemælken, naar den var opvarmet til en »passende« Varmegrad o. s. v. Men hvad

Th. R. Segelcke. 1876.

der i alle disse Tilfælde var passende, slumpede man sig til.

— For den yngre Slægt synes det rimeligvis ubetydelige Smaating at lære Folk at bruge Termometer, Maal og Vægt og paa Grundlag heraf føre et Mælkeriregnskab; men for en Menneskealder siden udgjorde Indøvelsen af disse Smaating i Virkeligheden et grundlæggende Arbejde i vort Mælkeribrug; thi det er herpaa, hele den senere Udvikling er bygget. Nu ser det hele saa simpelt ud, at man skulde synes, enhver kunde have gjort det Stykke Arbejde, men der var kun én, der meldte sig, og det var — Thomas Riise Segelcke.

Det var ganske naturligt, at det i den første Tid næsten udelukkende var Herregaardsmælkerier, der fik Gavn af Segelckes Raad og Vejledning. De mindre Mælkerier — paa Bøndergaardene — kom i Reglen kun

paa anden Haand under hans Paavirkning, nemlig gennem Mejeriassistenterne. Men de fleste af disse stod i jævnlig Forbindelse med Segelcke og hentede ikke sjældent Raad hos ham. Det var Landboforeningerne, der ansatte og lønnede disse Assisterter, men det var som oftest Segelcke, der havde sørget for deres Uddannelse og givet Stødet til, at Sagen var kommet i Gang, ligesom det ogsaa gerne var ham, der udpegede de unge Mænd, som kom til at beklæde Pladserne. — I Regelen opholdt Mejeriassistenten sig en Uge paa hvert Sted, første Gang han blev tilkaldt, og det faldt saa at sige af sig selv, at Formiddagen blev brugt til at forklare de forskellige Arbejder, lige fra Anvendelsen af Termometer og Maaleglas til Smørrets Æltning og de forskellige Mejeriredskabers Rengøring. Denne Side af Undervisningen gik i Almindelighed let fra Haanden. Vanskeligere var det, naar Assistenten om Eftermiddagen skulde til at indøve Husmoderen eller en voksen Datter i at føre Mælkeriregnskabet. Det var vistnok de færreste Steder, det lykkedes at faa dette Arbejde til at gaa, som det skulde, og Regnskabsføringen var stadig den svage Side i de mindre Mælkerier. — Den første Mejeriassistent blev antaget af »Maribo Amts økonomiske Selskab« og begyndte sin Virksomhed i April 1869.

Da Andelsmælkerierne vandt Udbredelse, ophørte lidt efter lidt den Virksomhed, Mejeriassistenterne havde udøvet. — I Slutningen af Firserne ansattes Statskonsulenter, som vel ikke stod under Professor Segelckes Ledelse, men som sikkert ofte søgte Raad og Vejledning hos ham, saa Konsulentvirksomheden ogsaa har været under hans Paavirkning og draget Nytte af den rige Erfaring, han sad inde med.

1874 blev Segelcke ansat som Docent i Mælkerilære og Landbrugsboghøldereri ved den kgl. Landbohøjskole. Det ligger imidlertid i Sagens Natur, at denne Virksomhed ikke i særlig Grad kunde drage den offentlige Opmærksomhed hen paa sig. At Segelcke anvendte meget stor Flid paa denne Lærergerning, er der ikke delte Meninger om, ligesom han ogsaa i Ordets strængeste

Forstand fulgte med i den overordentlig hurtige Udvikling i Mælkeribruget, som betegner den sidste Fjerdedel af det nittende Hundredeaar. Alle syntes at være enige om, at Segelcke paa Lærestolen gjorde udmærket Rede for sine Fag, men Tilbøjeligheden til Bredde i Fremstillingen, som passede særlig godt, naar han holdt Foredrag for danske Bønder, lagde vistnok ikke sjældent lovlig stærkt Beslag paa Tilhørernes knapt tilmaalte Tid.

Fra 1880 ophørte Segelcke at være Landhusholdnings-selskabets Konsulent, men blev fra nu af Ministeriets Konsulent i Sager, som vedrørte Mælkeribruget, og denne Stilling indtog han sammen med Lærerpladsen ved Landbohøjskolen lige til sin Død.

Segelcke er med Rette bleven betegnet som det danske Mælkeribrugs Fader, og han anerkendtes som saadan ikke alene her i Landet, men ogsaa næsten overalt uden for Danmark, hvor denne Side af Landbruget ikke er ligefrem vanskøttet. Han havde ogsaa den Glæde at se sin Virksomhed paaskønnet i en saadan Grad, som kun de færreste Banebrydere oplever, idet han dels optoges som Æresmedlem af en Række Foreninger og Selskaber, baade danske og udenlandske, dels blev hædret med danske og fremmede Ordener i et Omfang, som kun bliver Mænd i de højeste Stillinger til Del. En særlig Glæde var det ham vistnok, at han i Decbr. 1900 valgtes til Præsident i Landhusholdningsselskabet, det Selskab, som han i saa mange Aar havde staaet i Forhold til, og som trods Genvordighederne i det kritiske Aar 1862—63 stadig havde ejet hans varme Interesse.

A. Svendsen.

Segelcke var en stor Arbejdskraft og han var et Pligtmenneske samtidig med at han var en fornøjelig Selskabsmand, en god og kærlig Broder, Slægtning og Ven og en hjælpsom Mand.

Hans Arbejdsdag var lang, først langt ud paa Natten slukkedes Lyset i hans Studereværelse ved Sortedams-søen, thi han havde ingen Ro paa sig før end Arbejdet var endt. Sit Fag fulgte han med største Omhu og Ud- drag af hvad han læste og erfarede blev indført i Note- bøger og gav Anledning til yderligere Undersøgelser. Han var til enhver Tid i Stand til at give Svar paa Spørgs- maal, til at lede den Søgende paa Sporet og vise ham, hvilken Vej han skulde gaa. Utallige var de Besøg, han modtog af Udlændinge og af Landsmænd og altid havde han god Tid til at give sig af med dem. Ingen forlod ham tomhændet, og hvad han ved sine Samtaler fik at vide, gik ind i Notebøgerne.

Segelcke betragtede sit Fag som meget udstrakt og derved forøgedes hans Arbejde meget. Han fulgte hele Landbrugets Udvikling og han kendte det grundigt. Be- tegnende for hans Opfattelse er hans Ytring: at Land- brugets Udvikling hviler paa et bedre Husdyrbrug. Man ser, at han har havt stort Syn paa Sagerne, og det er uden Tvivl Grunden til hans store Resultater.

Han havde et mærkelig klart Blik paa, hvordan Ud- dannelsen af Mejeriets Folk skulde ledes, og han an- vendte megen Tid herpaa. Saaledes kan anføres, at han holdt paa, at alle hans Lærlinger skulde til Fru Hanne Nielsen paa Havarthigaard, thi det var en lille Bedrift, hvor der var meget at lære og som særlig egnede sig for de mindre Ejendommens Hustruer og Døtre. Han tillagde et saadant Besøg en stor Betydning ogsaa fordi Fru Nielsen var en Personlighed, som kunde paavirke sine Omgivelser.

En Ejendommelighed ved Segelcke var, at han ikke nærrede nogen Frygt for at belære Udlændinge. Dette blev jævnlig fremført som en betænkelig Side af hans Virksomhed; hans Svar var, at man ikke kunde hindre Udlændinge i at komme til Danmark og at de ikke gjorde os Skade, naar de kom tilbage til deres eget Land. Det er de dygtige Danske, som udvandrere, der gør os mest Skade, sagde han altid. En anden Betragtning var, at

han og saa mange andre Danske har lært saa meget i Udlandet, at det vilde være utaknemligt at lukke Dørene for Fremmede.

Fra alle Verdens Lande kom Folk til ham. Dog, hans kæreste Gæster var Finlænderne. Den Adresse, de sendte ham til hans Jubilæum, var ham en særlig Glæde.

Transportforholdenes Ordning laa Segelcke meget paa Hjerte, og talrige var de Møder og Diskussioner desangaaende, han deltog i. Altid var han kampberedt og store Fordringer stillede han ud fra den Grundbetragtning, at naar de danske Landmænd anstrængte sig for at lave godt Smør, maatte der af det Offentlige drages Omsorg for dets gode Forsendelse, thi den Opgave kunde Enkeltmand ikke magte.

Segelcke var stærkt optaget af mange Hverv og hans store Grundighed medførte, at hvert enkelt tog mere Tid og Tanker for ham end for de fleste andre.

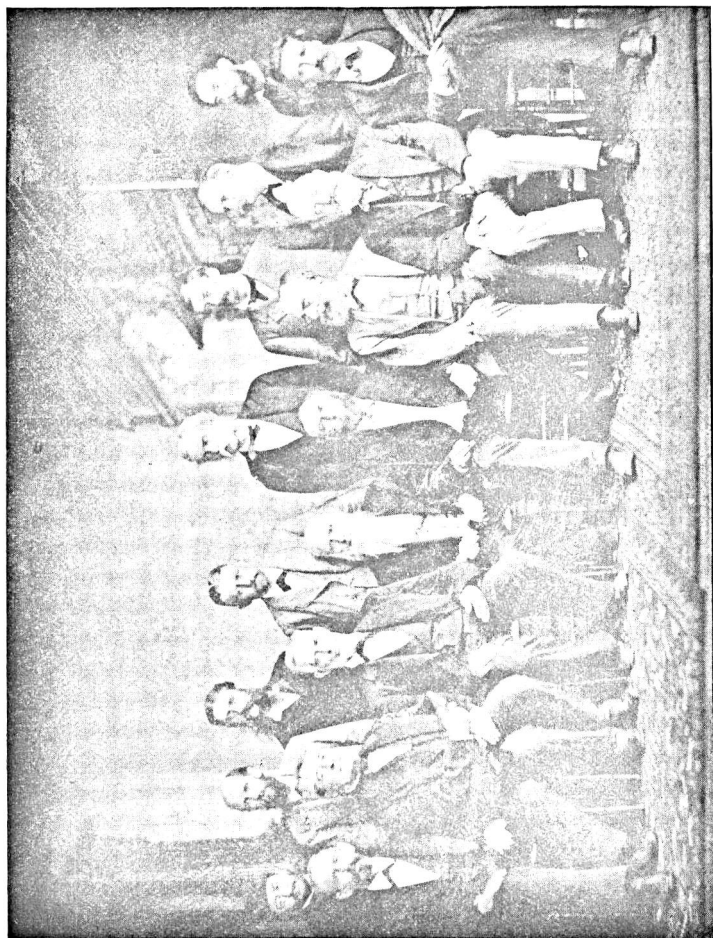
I mange Aar havde han en Mængde Patentansøgninger til Erklæring. De tog ham megen Tid og ofte maatte han forkorte sin Sommerferie for at faa dem ekspederede. Naar man har kendt Segelcke, kan man forstaa, at netop Patentsager gav ham meget at bestille; thi i Virkeligheden er der ingen Grænse for, hvor meget Arbejde der kan lægges i dem, særlig naar man samtidig har saa megen Interesse, at man vil undersøge Opfindelsernes praktiske Værdi og ikke alene deres Originalitet.

Ved den polytekniske Læreanstalt var han Censor i Kemi, og ved Landboskolernes Eksaminer var han en stadig og interesseret Censor. Hvert Aar rejste han til samtlige Mejeriskoler for at være til Stede ved Aarsprøverne.

I Mejeriudstillinger deltog Segelcke saa vel i Danmark som i Udlandet, bl. a. var han Dommer ved saadanne Udstillinger i England, Frankrig, Norge, Sverig og Nord-Amerika.

Som omtalt fulgte han Landbrugets Udvikling og han var en fast Deltager i alle Delegeretmøder og andre større Sammenkomster og Landmandsforsamlinger.

Samtidig med at Segelcke var paa Færde og arbejdede i saa mange Retninger samlede han — til Brug for sin Lærergerning ved Landbohøjskolen — en fortrin-

Professor Segelcke i Juryen ved Verdensudstillingen i Philadelphia 1876.

lig Mejerisamling, som er af den største Interesse og Betydning.

Smørforfalskninger var Genstand for Segelckes særlige Opmærksomhed og Forfølgelse, og det var med sand

Lidenskab, at han kastede sig over Lovgivning angaaende Margarine. Ham skyldes det i første Række, at det danske Smørs Ægthed staar som en fastslaaet Kendsgerning overfor Udlandet, ligesom at Forfalskninger ikke finder Sted her i Landet. Segelcke er Opfinder af den særlige Emballage til Margarine og af Farvebestemmelserne, hvilke begge har vist sig fortrinlige.

Altid paa sin Post til Forsvar for, hvad der kunde være til Gavn for Landbruget, udviste Segelcke ofte en forbausende Evne til at se, naar der var et eller andet galt under Opsejling, og stor var hans Glæde, naar han fandt Vej gennem Mørket. Han gik stille med hvad han tænkte, og spurgte sig for, skrev rundt efter Oplysninger og forfulgte stadig sit Maal, og han naaede det.

I sit Hjem var Segelcke en lykkelig Mand. Han boede sammen med sin Søster og Broderbørn, som han omfattede med den største Kærlighed.

Han havde mange nærmere og fjærnere Venner, og følte sig kun undtagelsesvis frastødt af sine Medmennesker. Der var en Periode i Firserne, hvor han vist følte sig noget tilsidesat og hvor han var lidt bitter overfor det Nye, som kom frem. Det var ligesom han havde lidt svært ved at følge med. Men man maa erindre, at han allerede da havde gjort sin Hovedgerning og at der var saa stærk Gæring i Landbruget, at det er forstaaeligt, om han stod som Kritiker. Og af Betydning har det sikkert været, at han, den erfarne og forsigtige Mand, ikke gav udelt Tilslutning til alt det nye, som kom frem. Dertil havde han set og oplevet for meget.

Segelcke arbejdede ikke hurtigt og han var meget kritisk overfor sit eget Arbejde. Sirlig var han med sin Person og sin Paaklædning og sirligt var det Arbejde, han afleverede. Af den Grund er det let forstaaeligt, at hans literære Produktion ikke blev af stort Omfang og at han aldrig naaede at faa sin Livsgernings Historie skrevet. Thi Segelckes og Mejeribrugets Udvikling falder sammen.

Segelcke havde vanskeligt ved at tale i Forsamlinger

og det faldt ham noget svært at skrive. Der var altid saa meget som skulde tages i Betragtning og undersøges. Saa meget mere maa man beundre hans utrolige Udholdenhed og hans vedvarende Selvkritik og ungdommelige Begejstring for sin Gerning.

Segelcke har udrettet et Arbejde som kun faa. Han brugte sikkert flere Timer end mangan anden til et Arbejde af tilsyneladende samme Omfang, og naar man véd, hvor meget han i Virkeligheden har udrettet, kan

man gøre sig en Forestilling om, hvor meget han arbejdede. Intet er mere urigtigt, end en gængs Paastand om, at han var blevet gammel. Han døde i sin fulde Manddomskraft, trods sine $71\frac{1}{2}$ Aar, og han døde som en lykkelig Mand, omgivet af kærlige Slægtninge, anerkendt af alle, hvis Dom han satte Pris paa, berømt i Udlandet som i sit Fødeland. Han havde den Lykke at opleve at se det danske Landbrug blomstre paa Grundlag af et udviklet Husdyrbrug, saaledes som han før nogen anden havde indset at det maatte være.

Ingen har i Nutiden haft den Betydning for vort økonomiske Liv som Thomas Riise Segelcke, han byggede Broen mellem Videnskab og Praksis og paa Grundlag af indgaaende systematiske Studier og Undersøgelser fandt den Vej, man skulde følge, for at holde vor Nation oppe.

R. S.
